JOURNAL OF EDUCATIONAL SCIENCES
B
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
ISSN 2146 - 7862

en tr

Volume: 4 Issue: 1

Cilt: 4 - Sayı: 1

751 | 8.344

İçindekiler

Araştırma Makalesi

Öğretmen Eğitiminde Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı: Mevcut ve Beklenen Durum / Sayfalar : 1-9 PDF
Zeynep TURAN, Sevda KÜÇÜK, Kerim GÜNDOĞDU

İlköğretimde Teknoloji Kullanımı: Teknoloji Gözlem Protokolü Sonuçları / Sayfalar : 10-22
Doç. Dr. Cumali ÖKSÜZ

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Siteleriyle İlgili Görüşlerinin Demografik Özellikleri Açısından İncelenmesi / Sayfalar : 23-35 PDF
Müslüm ÖZTÜRK, Özcan Erkan AKGÜN

Proje Yaklaşımı ve Okul Öncesi Dönemdeki Yeri / Sayfalar : 36-44 PDF
Uzman Seda ÖZKUBAT

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ile Değer Algılarının İncelenmesi / Sayfalar : 45-59 PDF
Asuman Seda SARACALOĞLU, Sanem UÇA, Nisa BAŞARA BAYDİLEK, Nihan COŞKUN

Etkili Sınıf Yönetimi Oluşturmada Sınıf Öğretmenlerinin Yeni Rollerinin Nitel Açısından İncelenmesi / Sayfalar : 60-79 PDF
Muhammet Hanifi ERCOŞKUN, Şükrü ADA

Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Eğitim Bilimleri Dergisi

YAYIN KURULU

Editör

Dr. Yaşar KUZUCU

Editör Yardımcısı

Dr. Erkan KIRAL

Alan Editörleri*

Dr. Şerife AK (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Gökhan AKSU (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Vesile ALKAN (Pamukkale Üniversitesi)
Dr. Burcu AYDIN (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Sultan BAYSAN (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Ahmet BİLDİREN (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Fulya CENKSEVEN (Çukurova Üniversitesi)
Dr. Deniz DERYAKULU (Ankara Üniversitesi)
Dr. Nuri DOĞAN (Hacettepe Üniversitesi)
Dr. Zeynep EREN UĞURLU (Sinop Üniversitesi)
Dr. Özkan ERGENE (Sakarya Üniversitesi)
Dr. Cevriye ERGÜL (Ankara Üniversitesi)
Dr. Burak FEVZİOĞLU (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Cem Oktay GÜZELLER (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Nuri KARASAKALOĞLU (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Sezai KOÇYİĞİT (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Başak KOŞAR KIRCA (Sinop Üniversitesi)
Dr. Kadriye Funda NAYIR EKIZ (Pamukkale Üniversitesi)
Dr. Cumali ÖKSÜZ (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Mediha SARI (Çukurova Üniversitesi)
Dr. Serkan ŞEKER (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Nurcan UZEL (Gazi Üniversitesi)
Dr. Ersen YAZICI (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)

Soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

JOURNAL OF EDUCATIONAL SCIENCES
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
ISSN 2146 - 7862

DİZİN/İNDEKS

Dergimiz aşağıdaki dizinlerde taranmaktadır:

SOBIAD

İdealonline

Türk Eğitim Indeksi

Arastirmax

Dergimiz ayrıca birçok uluslararası saygın indekste yer almak için başvurular yapmıştır.

Journal of Educational Sciences

Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Dergisi, Haziran 2013, 4(1), 60-79
http://dergi.adu.edu.tr/egitimbilimleri/

Etkili Sınıf Yönetimi Oluşturmada Sınıf Öğretmenlerinin Yeni Rollerinin Nitel Açısından İncelenmesi[1]

Yrd. Doç. Dr. Muhammet Hanifi ERCOŞKUN
Atatürk Üniversitesi, KKEF, İlköğretim Bölümü
ercoskun@atauni.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Şükrü ADA
Atatürk Üniversitesi, KKEF, Eğitim Bilimleri Bölümü
sukruada@atauni.edu.tr

Özet

Durum çalışmasına dayalı olarak yapılan bu nitel araştırma, etkili sınıf yönetimi oluşturmada sınıf öğretmenlerinin yeni rollerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen sınıf öğretmenlerine (17 kişi) ve eğitim müfettişlerine (6 kişi) yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, sınıf öğretmenlerinin farklı derslerde ve farklı sınıf seviyelerinde kullandığı sınıf yönetimi becerilerinin farklılaştığı; 1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin kolaylaştığı bulunmuştur. Etkili sınıf yönetimini engelleyen muhtemel sebeplerden bazıları; çevrenin etkisi, anne-baba tutumu, sık sık öğretmen değiştirme, okul yönetiminin etkisi, öğrencilerin bireysel sıkıntıları, öğretmen (rekabeti) paylaşımının olmaması, öğretmenin yeterli olmayışı, medyanın etkisi, öğrencileri yarıştırmadır. Sınıf yönetiminde etkili olan unsurlardan bazıları; deneyim, kendini yetiştirme, kişisel yetenek, öğretmenlerin paylaşımı, mesleği sevme, çevre, okul yönetiminin desteği, moralin iyi olması, kılık-kıyafet, değişen program ve okulöncesi eğitimi almadır.

Anahtar kelimeler: Etkili sınıf yönetimi, Sınıf yönetimi, Sınıf öğretmeni

A Qualitative Investigation into the Classroom Teachers' New Roles in terms of Establishing Effective Classroom Management

Abstract

This qualitative case investigated to determine the new roles of classroom teachers in maintaining effective classroom management. Semi-structured interview form that was developed by the researcher and oriented towards the classroom teachers (17 persons) and education inspectors (6 persons) has been used in the research in order to collect data. Content analysis has been conducted on the obtained data. When results of the research have been examined, classroom management skills of classroom teachers, which they use in different courses, are different; and classroom management gets easier from 1st grade to last grade. Some of the possible reasons that prevent the effective classroom management are as follows: influence of the environment, attitudes of mothers and fathers, frequently changing teachers, the influence of school management, individual problems of students, lack of sharing among teachers (competition among teachers), inadequacy of teachers, influence of media and causing students to race with each other. The factors that are effective in classroom management are as follows: experience, improving oneself, personal skills, sharing among teachers, loving the teaching profession, environment, support from school management, good morale, attire, changing program and having preschool education. Recommendations have been made for implementers and researchers based on the results that have been obtained in the research.

Keywords: Effective classroom management, Classroom management, Classroom teacher

[1] *Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinin bir kısmını içermektedir.*

GİRİŞ

"Toplumsal ve ekonomik değişme ile birlikte eğitimin ve eğitim kurumunun rolleri değişmiştir. Eğitim ve değişme arasında çift yönlü bir etkileşim vardır: Eğitim, toplumdaki değişmelerden etkilenir ve bu değişmelere göre kendini yeniden düzenleme gereği duyar, ayrıca eğitim toplumun yenileşmesine öncülük eder" (Özdemir, 2000, s. 8-9). Bununla birlikte eğitimin rollerinin değişmesinin, öğretmenin rollerini de değiştirdiği söylenebilir. Öğretmenin temel rolleri; yöneticilik, rehberlik, öğreticilik, arabuluculuk ve liderlik (Can, 2009) olduğuna göre bu rollerdeki değişimin yönünün ve miktarının bilinmesi ve buna göre öğretmenlerin niteliklerinin yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Tüm bu değişimler, eğitim ve öğrenmenin doğasında yeni bir yaklaşım olan yapılandırmacı öğrenme ve öğretme yaklaşımını beraberinde getirmiştir. Artık eski eğitim yaklaşımları yetersiz kaldığı için öğrenci merkezli uygulamalar içeren yapılandırmacı yaklaşım öne çıkmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2005-2006 öğretim yılından beri uygulanan "Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı"nı benimseyen öğretim programları sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi rollerini değişime zorlamıştır.

Okullardaki sınıflar da yukarıda belirtilen çeşitli gelişmelerden etkilenmektedir. Bu nedenle aynı zamanda sınıf yöneticileri olan sınıf öğretmenleri belirli öğretim, yönetim, nitelik ve yeterliklerini güncellemelidirler. Hatta sınıf öğretmenlerinin meslekleriyle ilgili sahip oldukları bilgi, beceri ve tutumları; kendi öğrencileri ile birlikte okul yönetimi, öğrenci velileri ve okul çevresi üzerinde etkili olabilmektedir. Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde kullandıkları rollerin bilinmesi önemlidir. Çünkü yeni durumlara eski yönetim yaklaşımları ile çözüm aranamaz. Yani sınıf yönetiminde öğretmen bilgi ve beceri açısından yetkin olmalı ve bunları uygulayabilmelidir. Bu durum profesyonel öğretmen olmanın gereğidir.

Toplumda oluşan değişmeler okuldaki yönetici ve öğretmenlerin de düşünce ve davranışlarında değişmeleri zorunlu kılar. Okul yöneticisi ve öğretmenler bu gelişmelerin öncüsü ve gerekli yeniliklerin uygulayıcısı olma durumundadırlar (Çalık, 2009). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetim becerilerinin öğrencilerin başarıları üzerinde büyük etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Etkili bir eğitim ancak yüksek yeterliğe sahip öğretmenler ve özellikle etkili bir sınıf yönetimi ile mümkündür. Bu nedenle "Türkiye'de 1997-1998 öğretim yılından beri öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının eğitim programlarına sınıf yönetimi zorunlu bir ders olarak konulmuştur" (Çelik, 2008, s. 2).

Öğrencilerin başarısı ile ilgili olarak etkili sınıf yönetiminin yararları için ampirik kanıt olmasına rağmen, diğer eğitim hedeflerinin sınıf yönetimini nasıl etkilediği hakkında şaşırtıcı derecede çok az araştırma vardır (McCaslin ve Good, 1992). Öğretmenlerin (özellikle sınıf öğretmenlerinin) etkili bir öğretim yapabilmesi için etkili sınıf yönetimi konusundaki öğretmen rollerinde güncel gelişmeler olup olmadığını bilmesi; olduysa ne tür gelişmeler olduğunu öğrenerek buna göre yeni düzenlemelere gitmesi öğretmen, yönetici, veli ve tüm eğitimcilerin işlerini kolaylaştıracak, öğrenmeyi daha etkili hale getirecektir.

Önceden belirlenen amaçlara ulaşma seviyesi (Karslı, 2004) olarak belirtilen etkililik kavramı sınıf yönetimi ile birlikte kullanıldığında, sınıf yönetiminde amaçlara ulaşma düzeyi, etkili sınıf yönetimini ifade etmektedir. Yani sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki amaçlarına ne derece ulaştıklarının bilinmesi önemlidir. Bu noktada öğretimi ve yönetimi gerçekleştirirken sınıf yönetiminde sınıf öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşımla birlikte yeni oluşan rollerinin neler olduğunu belirlemek bu araştırmanın ana amacıdır.

Sınıf öğretmenlerinde bulunması gereken etkili sınıf yönetimi rollerinin belirlenmesi, bu rollerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimle kazandırılması veya geliştirilmesi için neler yapılması gerektiğini ortaya koyması, etkili sınıf yönetimi rollerinin daha güncel değerlendirmeler yapılmasına imkân vermesi, ilgili literatüre katkı sağlaması, yapılandırmacı yaklaşıma göre geliştirilen programların sınıf yönetiminde sınıf öğretmenlerinin rollerinde ne gibi ve nasıl etkilerinin olduğunu ortaya koyması ve

buna göre sınıf öğretmenlerinin kendilerini bu değişime karşı nasıl güncelleştirebilmelerine yönelik bilgiyi sunması açılarından bu araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir veya birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bu araştırma yapıldığı çevre açısından saha, düzeyi açısından uygulama, yöntemi açısından betimsel tarama türü bir araştırmadır ve nitel bir desene dayandırılmıştır. Bu çerçevede, var olan durum betimlenmiş, etkili sınıf yönetiminin oluşturulmasında neler yapılması gerektiği derinlemesine ortaya koymak için araştırma nitel olarak yürütülmüştür. Bunun için "Durum Çalışması" (case study) deseni kullanılmış, etkili sınıf yönetiminin oluşturulmasında sınıf öğretmenlerinin yeni rollerini ortaya çıkarmaya yönelik olarak sınıf öğretmenleriyle ve maarif müfettişleriyle görüşme yapılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın evreni; Erzurum ili Aziziye, Palandöken ve Yakutiye ilçelerinde çalışan 55 maarif müfettişi ve maarif müfettişi yardımcılarından, aynı ilçelerde çalışan 1464 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Veri toplamak için amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kullanılmıştır. Nitel araştırmada örneklem büyüklüğü için bir kural yoktur. Örneklem büyüklüğü; araştırmanın amacına, yararlı ve güvenilir olabilecek, mevcut zaman ve kaynaklarla yapılabilecek, bilmek istediğiniz şeye bağlı (Patton, 2002) olduğu için yarı yapılandırılmış görüşmeyi gönüllü olarak kabul eden sınıf öğretmenleri ve maarif müfettişleri bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu kapsamda yukarıda belirtilen ilçelerin 8 farklı ilköğretim okulunda çalışan 17 sınıf öğretmeni ile, yine bu ilde 3 tanesi maarif müfettişi yardımcısı olmak üzere toplam 6 maarif müfettişi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşme süreleri sınıf öğretmenleri için ortalama 12-124, maarif müfettişleri ve yardımcıları için ortalama 46-124 dakika arasında sürmüştür.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada verileri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada sınıf öğretmenleri, maarif müfettişleri ve yardımcılarıyla ön görüşmeler yapılmış, bu görüşmeler ve alan uzmanlarıyla yapılan fikir alışverişleri sonucunda yarı yapılandırılmış görüşme soruları şekillendirilmiştir. Bunun için önce alan taraması yapılmış bir taslak görüşme formu hazırlanmış ve bu form için uzman görüşüne başvurulmuştur. Alınan görüşler doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Sonra bunların ön uygulaması yapıldıktan sonra yine alan uzmanlarının yardımıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları son şeklini almıştır. Verileri toplamak için; yukarıda adı geçen ilçelerinde çalışan sınıf öğretmenlerinden, maarif müfettişleri ve yardımcılarından gönüllü olanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada görüşme metinlerinin içerik analizinde kodlamanın güvenirliği için görüşmelerden rastgele seçilen birer örnek üzerinde araştırmacı, eğitim yönetimi alanında bir öğretim üyesi ve doktora yapan bir araştırma görevlisi ayrı ayrı kodlama yapmıştır. Sonuçlar karşılaştırılarak, kodlamanın önyargı ve yanlış anlamadan uzak, ortak bir bakış açısına göre yapılması sağlanmıştır.

Gönüllülere ulaşmak ve araştırmanın dış geçerliğini artırmak hedeflendiği için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu nedenle, katılımcıların farklı deneyim ve cinsiyetten olmalarına dikkat edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verilerini toplamak için yasal izin alındıktan sonra görüşme formları yardımıyla görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacı, yarı yapılandırılmış görüşmeleri bizzat kendi yapmış ve bu görüşmeleri ses kayıt cihazı ile kaydetmiş, görüşülen kişileri etkilememeye çalışmıştır. Ayrıca

görüşmeye başlamadan önce, görüşmeden dolayı katılımcıların kendilerine herhangi bir zarar gelmemesi için kimlik bilgilerinin gizli kalacağı belirtilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların belirledikleri zamanlarda ve kendi istedikleri mekanlarda yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında sözel olmayan ifadeler araştırmacı tarafından not alınmıştır. Daha sonra bu kayıtlar ayrıntılı bir şekilde yazılı doküman haline getirilmiştir. Konuşma dili ile yazı dili arasındaki farklılıklardan dolayı metinler üzerinde Türkçe dilbilgisi kuralları dikkate alınarak düzeltmeler yapılmıştır. Anlamın kaybolma riskinin olduğu durumlarda ifadeler aynı şekilde tırnak içinde verilmiş, sözel olmayan ifadeler parantez içinde belirtilmiştir. Tüm bu işlemler sonucunda maarif müfettişleri ve yardımcılarından 99, sınıf öğretmenlerinden 170 olmak üzere toplam 269 sayfalık yazılı metin elde edilmiştir.

Sosyal olguların yoruma açık olmasından dolayı bu olguları kavramaya çalışırken önyargı ve öznellikten kurtulmak için içerik analizi yapılır. İçerik analizinde gözlenen sosyal olgulardan gözlemlenemeyen çıkarımlarda bulunulur (Bilgin, 2006; Gökçe, 2006; Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bunun için elde edilen veriler, bilgisayar paket programına aktarılarak bunlar üzerinde içerik analizi yapılmış ve modeller haline getirilerek araştırmanın bulguları kısmında sunulmuştur. Kodlama sırasında kişi numaraları ve harfleri kullanılmıştır. M harfi maarif müfettişlerini, MY harfleri maarif müfettiş yardımcılarını, Ö harfi ise sınıf öğretmenlerini, bu harflerin yanındaki sayılar ise onların görüşülen kaçıncı kişi olduklarını belirtmektedir.

BULGULAR ve YORUM

Yarı yapılandırılmış görüşme yapılan sınıf öğretmenlerine ve maarif müfettişlerine yönelik bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1: *Yarı yapılandırılmış görüşme yapılan maarif müfettişlerine ve yardımcılarına yönelik olgusal veriler*

Kod Cinsiyet	**Deneyim**	**Mezuniyet ve Lisansüstü Eğitim Durumu**	**Görüşme sayfa sayısı, Branş ve Yaş**
M1 Erkek	15 yıl öğretmenlik - 15 yıl denetmenlik - Toplam 30 yıl	Eğitim Enstitüsü Tarih Böl./Eğitim Yöneticiliği ve Denetçiliği - Y. Lisans Tarih	13 Tarih Öğretmeni-50
M2 Erkek	8 yıl öğretmenlik - 14 yıl denetmenlik-Toplam 22	Eğitim Yüksek Okulu/Eğitim Yöneticiliği	13 Sınıf Öğretmeni-45
M3 Erkek	10 yıl öğretmenlik - 14 yıl okul müdürlüğü- 8 yıl denetmenlik - Toplam 32 yıl	Eğitim Yönetimi	12 Sınıf Öğretmeni-53
MY1 Erkek	11 yıl öğretmenlik ve idarecilik - 2 yıl denetmen yardımcılığı-Toplam 13 yıl	Özel Eğitim	17 Görme Engelli Sınıf Öğretmeni-39
MY2 Erkek	1 yıl birleştirilmiş sınıfta müdür yetkili öğretmenlik- 10 yıl öğretmenlik - 2 yıl denetmen yardımcılığı-Toplam 13 yıl	Eğitim Yönetimi ve Planlaması	15 Sınıf Öğretmeni-33
MY3 Erkek	9 yıl öğretmenlik - 3 yıl rehber öğretmenlik - 5 yıl yöneticilik - 2 yıl denetmen yardımcılığı -Toplam 19 yıl	Eğitim Yönetimi ve Denetimi - Y. Lisans Eğitim Yönetimi ve Denetimi	29 Sınıf Öğretmeni-39

Tablo incelendiğinde görüşmeye katılan maarif müfettişlerinin ve yardımcılarının tümünün erkek ve yaşlarının 33-53 arasında olduğu görülmektedir. Dördünün branşı sınıf öğretmenliği, diğerlerinin görme engelli sınıf öğretmenliği ve tarih öğretmenliğidir. Toplam hizmet süreleri 13-32 yıl arasında değişmektedir. Biri özel eğitim diğerleri eğitim yönetimi mezundur; biri tarih ve diğeri eğitim yönetimi alanında yüksek lisans yapmıştır.

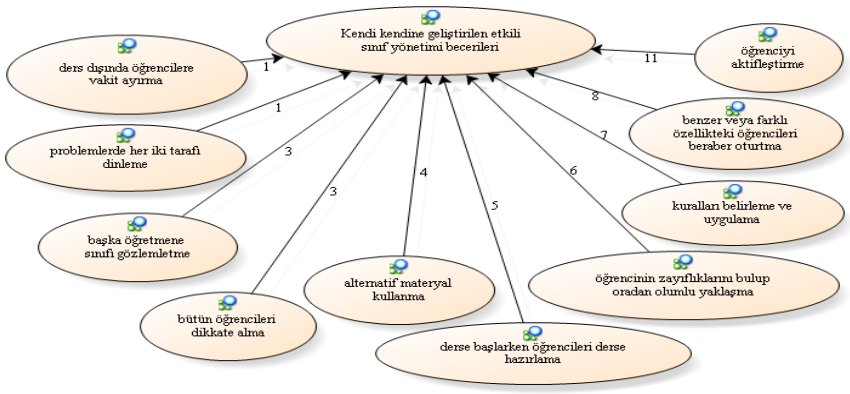
Tablo 2: *Yarı yapılandırılmış görüşme yapılan sınıf öğretmenlerine yönelik olgusal veriler*

Kod-Cinsiyet	Deneyim	Mezuniyet ve Lisansüstü Eğitim Durumu	Görüşme sayfa sayısı-Branş-Yaş
Ö1 Erkek	10 yıl	Arap Dili ve Edebiyatı	6-Sınıf Öğretmeni-36
Ö2 Erkek	9 yıl	Sınıf Öğretmenliği-Doktora Sosyal Bilgiler Öğret.	12-Sınıf Öğretmeni-31
Ö3 Kadın	6 yıl	Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü	5-Sınıf Öğretmeni-34
Ö4 Erkek	23 yıl	Eğitim Yüksek Okulu	26-Sınıf Öğretmeni-49
Ö5 Erkek	15 yıl	Sınıf Öğretmenliği-Doktora Sosyal Bilgiler Öğret.	9-Sınıf Öğretmeni-37
Ö6 Erkek	7 yıl	Sınıf Öğretmenliği- Y. Lisans Sınıf Öğretmenliği	4-Sınıf Öğretmeni-29
Ö7 Erkek	16 yıl	Sınıf Öğretmenliği	17-Sınıf Öğretmeni-37
Ö8 Erkek	15 yıl	Ziraat Fakültesi	13-Sınıf Öğretmeni-40
Ö9 Erkek	13 yıl	Sınıf Öğretmenliği	14-Sınıf Öğretmeni-38
Ö10 Kadın	8 yıl	Sınıf Öğretmenliği	7-Sınıf Öğretmeni-30
Ö11 Kadın	38 yıl	Öğretmen Okulu/Eğitim Enstitüsü Matematik Böl.	8-Sınıf Öğretmeni-54
Ö12 Erkek	8 yıl	Sınıf Öğretmenliği	9-Sınıf Öğretmeni-32
Ö13 Erkek	6 yıl	Sınıf Öğretmenliği	6-Sınıf Öğretmeni-28
Ö14 Erkek	9 yıl	Fen-Edebiyat Fakültesi Fizik Böl.- Doktora Fizik	5-Sınıf Öğretmeni-30
Ö15 Kadın	11 yıl	Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü	6-Sınıf Öğretmeni-38
Ö16 Kadın	15 yıl	Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü	10-Sınıf Öğretmeni-37
Ö17 Erkek	13 yıl	Ziraat Fakültesi	13-Sınıf Öğretmeni-40

Tablo incelendiğinde görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin 12'sinin erkek, 5'inin kadın ve yaşlarının 28-54 arasında olduğu görülmektedir. Toplam hizmet süreleri 6-38 yıl arasında değişmektedir. Sekizi sınıf öğretmenliği, diğerleri farklı alanlardan mezun olmakla birlikte ikisi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, biri Fizik alanında doktora; biri sınıf öğretmenliği alanında yüksek lisans yapmıştır.

Maarif Müfettişleri, Yardımcıları ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Kendi Kendine Geliştirilen Etkili Sınıf Yönetimi Becerilerine Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılanların tümü (n=23) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerine yönelik görüş belirtmişlerdir. Kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerileri ile ilgili olarak katılımcılar; öğrenciyi aktifleştirme, benzer veya farklı özellikteki öğrencileri beraber oturtma, kuralları belirleme-uygulama, öğrencinin zayıflıklarını bulup oradan olumlu yaklaşma, derse başlarken öğrencileri derse hazırlama, alternatif materyal kullanma, bütün öğrencileri dikkate alma, başka öğretmene sınıfını gözlemletme, ders dışında öğrencilere vakit ayırma ve problemlerde her iki tarafı dinleme ile ilgili olarak görüş belirtmişlerdir. Bu görüşlerin dağılımını gösteren model aşağıda görülmektedir:

Şekil 1: *Kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerileri*

Üç maarif müfettişi, 1 maarif müfettişi yardımcısı ve 7 sınıf öğretmeni (n=11) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **öğrenciyi aktifleştirme**ye yönelik olarak çeşitli görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır:

M2: "…sınıf kendi kendini yönetir duruma geliyor. Ben böyle sınıflarla da karşılaştım. Müfettişliğimin ilk senesinde sınıfa bir girdim. Sınıf müthiş bir sınıftı. Öğrenciye 'derste sınıfı sen yöneteceksin' diyorsun, öğrenci bir öğretmen gibi dersi yönetmeye başlıyor. …"

Ö4: "Benim geliştirdiğim bir sınıf yönetimi yöntemi var. Mesela matematik dersinde en başarılı öğrencim veya o takip etmek istemiyorsa gönüllü başka başarılı öğrenciye öğrenci zili çaldıktan sonra öğretmen zili çalıncaya kadar geçen sürede bir önceki dersten vermiş olduğum çalışmalar yapılmış mı yapılmamış mı bu kişi takip ediyor. Mesela zil çaldı. Çocuklar yerine oturdu. Hatta burada bir de otokontrol var, yani çocuklar sınıfta sınıf düzenini kendi kendilerine sağlıyorlar. Bu kişi, arkadaşlarının yaptığı çalışmaları takip ediyor. Önce kendisinin yapmış olması lazım tabi. O dersten çok başarılı olan bir öğrenci olacak ki önce kendisi yapacak sonra aynı zamanda doğruluğunu da kontrol edecek. Sınıfa geldiğimde çocuk en azından sınıfın yarısını kontrol etmiş oluyor. Bu arada sınıfın düzeni sağlanmış oluyor. Çocuk yapmış olduğu çalışmayı o kontrol eden arkadaşına gösteriyor. O da doğruluğunu denetliyor; +, - olarak işaretliyor. Ben bunları aylık alıyorum nota veya yıldıza çeviriyorum. Mesela 3. sınıfa kadar 'yıldızlar' diye bir tablom vardı. İşte 10 tane + alan bir yıldız. İşte en çok kimin yıldızı varsa haftanın, ayın yıldızını seçiyorduk. Haftanın yıldızına hediye alıyorduk. Üst sınıflarda bu hediye pek etkili olmuyor. Fakat o zaman da başka şeyler var. Velisinden izin alarak tiyatroya, pikniğe götürme, çocukla özel vakit geçirme var … Mesela 1. 2. 3. sınıfta (ayrıca beden eğitimi öğretmeni girmiyorsa ben giriyorsam), beden eğitimi dersini o çocuğa yaptırıyordum. Öğrencilerin arasında o başkanın vermiş olduğu komutları bende uyguluyordum. Kültür-fizik hareketlerini, düz koşuyu ben de onlarla birlikte yapıyorum, öğrenci 'Öğretmen de yapıyor' diyor. Orada hemen otoriteyi sağlamış oluyorsun. Mesela izin alacağı zaman 'Başkandan izin alacaksın.' dediğim zaman bu da sınıfın diğer derslerine de etki ediyor. Öğretmen sınıf başkanını dinliyorsa öğrenci de ister istemez onun söylediklerini yapıyor. … Sınıfta hiçbir şeyi ben yapmıyorum. Kötü de yapsalar, sınıfta her şeyi çocuklara yaptırıyorum. Mesela 23 Nisan bayramında süsleme yaparken her şeyi kendilerine yaptırıyorum. Karsalar da dökseler de kendileri yapıyorlar."

Analizlerden elde edilen görüşlere göre öğrencilere sınıfı yönetme şansının verilmesi, öğrencilerin rahat bir biçimde derse katılımlarının sağlanması, ilgisiz ve pasif öğrencilerin aktifleştirilmesi, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre çeşitli etkinliklere katılmalarının sağlanması sınıf yönetimini etkili hale getirebilir.

Bir maarif müfettişi yardımcısı ve 7 sınıf öğretmeni (n=8) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **benzer veya farklı özellikteki öğrencileri beraber oturtma**ya yönelik görüşlerini belirtmişlerdir. Bu görüşlerden **farklı özelliklere sahip öğrencilerin beraber oturtulması gerektiği**ni savunan öğretmen görüşleri şunlardır:

Ö2: "… Sınıflarda gruplaşmalar sonucunda dışarıda kalan öğrenciler oluyor. Dışarıda kalanlar genelde ekonomik durumları kötü, derslerinde başarısız olanlar veya fiziksel bazı eksiklikleri olanlar. Ama derslerinde başarısız olanlar fiziksel olarak gelişmişse grubun önde gideni oluyorlar. Tabi bu haylazlığa kaçıyor. Bunları düzenlemek için yer değiştirmeye dikkat etmek lazım. Mesela çalışma yaparken o sınıfta dışlananla popüler olan öğrencileri bir araya getirirseniz yavaş yavaş kaynaşmaya başlıyorlar …"

Ö11: "… grup oluşturduğum zaman şuna dikkat ederim. Hep çalışkanlar bir araya toplanmaya çalışır. Ben onu hemen çaktırmadan engellerim. Onların o grubunu dağıtmaya yönelik bir program uygularım. Mesela çalışkanların yanına ondan biraz daha düşük seviyede öğrenciyi harmanlayarak gruplar oluştururum."

Ö12: "… Sürekli dışarıda aynı ortamda arkadaşlık eden öğrencileri yan yana oturttuğunuzda, o sınıfta etkili bir sınıf yönetiminin sağlanamadığını görüyoruz. Bunun için hem o öğrencinin sınıftaki diğer arkadaşlarıyla kaynaşıp sosyal ilişkiler kurabilmesi için hem de sınıfta etkili bir yönetim sağlayabilmek için mümkünse dışarıda ilişki içinde olan öğrencileri ayrı oturtuyorum."

Ancak yukarıda belirtildiği gibi farklı öğrencilerin beraber oturmasına karşın **benzer özelliklere sahip öğrencilerin beraber oturtulması gerektiği**ni savunan öğretmenlerin görüşleri ise şöyledir:

Ö13: "… Sınıfımda çok konuşan, hiperaktif denebilecek seviyede öğrenciler var. Mesela bu öğrencilerin yanına sessiz sakin bir öğrenciyi oturttuğunuz zaman onu sürekli rahatsız ediyor ve ikisinin dalaşması sınıfı sürekli huzursuz ediyor. Bu yüzden daha iyi anlaşabilecek, kendi aralarında birbirini seven öğrencilerin bir arada oturtulması daha etkili bir yöntemdir. …"

Ö15: "… Sürekli ayağa kalkıp söze karışan bir öğrencim vardı. Ona benzer bir öğrencimi onunla birlikte oturtarak kontrol altına almayı düşündüm. İkisini birbirine örnek gösterdim. Birisi tek başına kaldığında kendini kahraman gibi görüyordu. Yanında kendine benzeyen birini görünce kendini bastırdı."

Tüm görüşler incelendiğinde sosyo-ekonomik durumu kötü, az çalışan, dışlanan ve fiziksel eksikliği olan öğrencileri tam tersi özelliklere sahip öğrencilerle beraber oturmanın; söz almadan konuşma, derste aşırı aktif olma gibi benzer problemi olan öğrencileri beraber oturtmanın sınıf yönetimi açısından etkili olacağı söylenebilir.

Bir maarif müfettişi, 2 maarif müfettişi yardımcısı ve 4 sınıf öğretmeni (n=7) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **kuralları belirleme-uygulama**ya yönelik görüş belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır:

MY1: "… Sınıf kurallarını öğretmenin öğrencilerle birlikte koyması lazım. Öğretmen sınıf kurallarını koyarsa bu sınıfın kuralı değil öğretmenin kuralı olur. Öyle olduğu için öğrenci 'Bu öğretmenin kuralı bana ne.' der. Buna uymak istemezler. Onun yerine kural koymayı bir oyun şekline dönüştürüp öğretmenlerimiz birlikte koyabilseler, öğrenciler 'Bunlar bizim kurallarımız.' diye sahip çıkarlar. … Uygulamalarda da koyulan kurallara çocuklar uydukları sürece öğretmenin bunu pekiştirmesi gerekir. … Sınıf kuralını belirlerken çocuktan ne yapmasını istiyorsak bunu betimleyerek kurala dönüştürmeliyiz. Olumsuz ifadelerle kurallar olmaz. Mesela 'Sınıf içerisinde koşma ya da yanındaki arkadaşınla konuşma.' Bunlar çocuğa ne yapmaması gerektiğini belirttiği için çocuğun ilgisini çekiyor. Tam tersini yapabiliyor. Onun yerine çocuktan ne yapılması bekliyorsa onu kural olarak koymak lazım. Örneğin 'Teneffüs zili çaldığında sessizce sınıfı boşalt.', 'Ders zili çaldığında sınıfıma sessizce girer, sırama oturur, ödevimi açar öğretmenimi beklerim.' Bu öğrencinin ne yapması gerektiğini tek tek çocuğa anlatıyor. Olumsuz bir kural koyduğunuz zaman ilgi çekmek için inadına olumsuz olanı yapıyor. … Yine öğretmenin şunu çocuklara kazandırması lazım. Konulan tüm kuralların neden kural olduğu, buna uydukları zaman hayatlarında ne gibi değişiklikler olacak, uymazlarsa nasıl bir olumsuzlukla karşılaşacaklar; öğretmenin çok iyi bir şekilde çocukların anlayacağı dilde bunu onların zihinlerine nakşetmesi gerekiyor."

Ö12: "… Sınıf içinde uyulması gereken kuralların, öğrencilerle birlikte karşılıklı olarak alınıp sınıfa asıldığında ve bunu öğrenciler kendileri belirlediğini sezinlediğinde bu davranışları daha çok benimseyip uyguladıklarını gördüm."

Alınan görüşlere göre sınıf kurallarının öğrencilerle beraber belirlenmesinin, kuralların anlaşılır bir mantıkla açıklanmasının ve kuralların olumlu şekilde ifade edilmesinin sınıf yönetiminde etkili olabileceği söylenebilir.

Altı sınıf öğretmeni (n=6) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **öğrencinin zayıflıklarını bulup oradan olumlu yaklaşma**ya dikkat çekmişlerdir. Bir sınıf öğretmeninin görüşü şöyledir:

Ö10: "…Sorunlu öğrencilerimin zayıf yönlerini bulup o yönlerden yaklaşarak onları kontrol altına alabildiğimi gördüm. Mesela çok içine kapanık bir öğrencim vardı. Fakat arkadaşlarını çok fazla rahatsız ediyordu. Bu çocuğun sevgi yönünden eksik olduğunu ve ona övgü sözcükleri söylendiğinde kontrol altına alınabildiğini keşfettim. Bu yüzden o öğrencime karşı daha çok duygusal yönden yaklaşıyorum ve böylece onu kontrol altına almış oluyorum ve sınıfta da problem çıkarmıyor bana… Ama sert davransam, azarlasam, 'Yapma, etme.' gibi emir sözcüklerini kullansam kesinlikle başarılı olamazdım onu kontrol etme anlamında."

İki maarif müfettişi, 1 maarif müfettişi yardımcısı ve 2 sınıf öğretmeni (n=5) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **derse başlarken öğrencileri derse hazırlama**ya yönelik görüş sunmuşlardır. Bu görüşlerden bazıları aşağıdadır:

MY3: "… Derse girerken bir giriş yaptın mı, seni çok dikkatli bir şekilde dinler. Ama ben matematik anlatıyorum '2 kere 2, 4 eder.' Yani hayata dönük, işe yarayacak, bir de somut işlem döneminde oldukları için çocuklarda merak uyandırmamız gerekiyor. …"

Ö14: "… Sınıfa girdiğinde gündemle ilgili konuşmak, çocuğu ısındırmak, hazırlamak sınıfın kontrolü elimize almamıza yardımcı olabiliyor."

Bir maarif müfettişi, 3 sınıf öğretmeni (n=4) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **alternatif materyal kullanma**ya yönelik görüşlerini belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır:

Ö4: "…dersimiz Matematikse formülleri, Türkçe ise herhangi bir kuralı, Sosyal Bilgilerse kavramları yazdığımız bir tahtam var. Her sınıfta olan tahtaların haricinde küçük bir tahta. … O yazmış olduğumuz dipnotlar, kavramlar ya da kural ne ise orada 1-2 gün duruyor. …Çocuk oradan defterine yazıyor. …"

Ö8: "… hazır kaynaklar senin sınıfına uymayabilir. Bütün malzemeler o sınıfa uygun olmalıdır. Kendi eserin olmalıdır. Eğer bu şekilde kendi sınıfına uygun materyalleri kendin hazırlarsan daha başarılı olursun, sınıf yönetiminde daha da etkili olursun."

İki maarif müfettişi, 1 maarif müfettişi yardımcısı (n=3) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **bütün öğrencileri dikkate alma**ya yönelik görüş belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bir tanesi aşağıdadır:

M3: "Etkili sınıf yönetiminde öğretmenin bir bütün halinde yani sınıftaki bütün öğrencilerle birlikte hareket etmesi gerekiyor. Bir de konuyu, dersi bütün sınıfa hâkim kılması lazım sınıf yönetiminde. Eğer öğretmen bu şekilde bütünü harekete geçirmezse başarı düzeyi düşer. …"

Bir maarif müfettişi, 1 maarif müfettişi yardımcısı ve 1 sınıf öğretmeni (n=3) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **başka öğretmene sınıfı gözlemletme**ye yönelik görüş ileri sürmüştür. Bu görüşlerden biri şöyledir:

MY3: "…'Ali hocam bu ders benim sınıfıma girer misin? Ben de senin sınıfına gireyim.' Bir gözlemlesin sınıfı, bir baksın problemi de önceden konuşurum. Derim ki 'Bak böyle bir şey var. Senin de dikkatini çekecek mi? Bu konuda sen de bir gör ne yapabiliriz?' Hani doğal ortam içerisinde onu gözlemleyip elde edeceğiniz verilerle ne yapabiliriz, bunu konuşmak daha uygun olur diye düşünüyorum."

Bir sınıf öğretmeni (n=1) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **ders dışında öğrencilere vakit ayırma**ya dikkat çekmiştir. Bu görüş aşağıdadır:

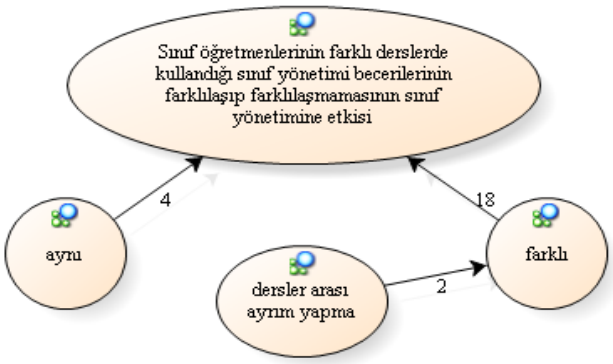
Ö4: "… teneffüs biraz kısa ve öğretmenin dinlenme saati olduğu için ben öğrencilerime anlamadıkları şeyi ya da sormak istediklerini son dersten sonra mutlaka (töreni olduğu için cuma günleri hariç), 4 gün yarım saatimi onlara ayıracağımı söylüyorum. Çok da verimli oluyor. Mesela o günkü anlattığımız dersle ilgili çocuk kafasına takılanları soruyor ya da bir önceki gün çözmüş olduğu problemlerden hangilerini çözememişse onları çözüyoruz. … herhangi bir sorunları olursa onu da konuşuyoruz, sohbet ediyoruz. …"

Bir sınıf öğretmeni (n=1) kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerinden **problemlerde her iki tarafı dinleme**ye dikkat çekmiştir. Bu görüş aşağıdadır:

Ö14: "… problemleri iki tarafı da dinleyerek, iki tarafın da görüşlerini alarak çözmeye çalışmak sınıf yönetimi konusunda etkili bir yöntem bunu denedim, gördüm."

Maarif Müfettişleri, Yardımcıları ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sınıf Öğretmenlerinin Farklı Derslerde Kullandığı Sınıf Yönetimi Becerilerinin Farklılaşıp Farklılaşmamasının Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Bulgular

Bir maarif müfettişi yardımcısı ve 2 sınıf öğretmeni hariç (n=20) görüşmeye katılanların tümü sınıf öğretmenlerinin farklı derslerde kullandığı sınıf yönetimi becerilerinin farklılaşıp farklılaşmamasının sınıf yönetimine etkisine yönelik görüşlerini belirtmişlerdir. Bu görüşlerin dağılımını gösteren model aşağıdadır:

Şekil 2. *Sınıf öğretmenlerinin farklı derslerde kullandığı sınıf yönetimi becerilerinin farklılaşıp farklılaşmamasının sınıf yönetimine etkisi*

Üç maarif müfettişi, 2 maarif müfettişi yardımcısı ve 13 sınıf öğretmeni (n=18) **sınıf öğretmenlerinin farklı derslerde kullandığı sınıf yönetimi becerilerinin farklı olduğu**na yönelik görüş sunmuşlardır. Bu görüşlerden bazıları aşağıdadır:

Ö9: "Farklı derslerde sınıf yönetimi farklı olur. Örneğin Türkçe dersinde Nasrettin Hoca'nın herhangi bir fıkrasını Türkçe metni olarak işliyorsunuz. Biraz daha farklı olarak işlersiniz. O ders daha eğlenceli daha komik olur. Çünkü dersin konunun içeriği onu gerektirir. Bu, sınıfın daha neşeli olmasını gerektirir. 10 Kasımla ilgili bir metin işliyorsunuz. Bu daha farklı bir temadır, duygularınız veya o an sınıf daha farklı olacaktır. Matematik dersinde uzunluk ölçülerini işlediğinizde veya geometri işlediğinizde sınıfta herkes belki daha aktiftir. Bu nedenle bence sınıf yönetimi işlenen dersin, konunun özelliğine bağlı olarak farklılaşır. …"

Ö12: "… Şimdi öğrencinin birebir aktif katılması gereken, öğretmen-öğrenci ilişkisiyle birebir işlenmesi gereken dersler var. Aynı ders içinde farklı konularda bile aynı sınıf yönetimini uygulamıyoruz. Bir drama olabilir, bu derste ister istemez çocuklar dramayı yaparken sınıfta öğrencilerde gülme isteği oluyor. Tabi sınıf yönetiminde bunlara 'Susun, dinleyin.' demek olmuyor. Her ders için veya aynı ders içinde de farklı zamanlarda aynı sınıf yönetimini uygulamıyoruz. Farklı sınıf yönetimlerine gidebiliyoruz. Yani öğrenciye bilgi vereceğimiz derslerde biraz daha katı tavırlar sergileyebilirim veya bazı derslerde sınıf yönetimi uygulamalarını gevşetebilirim. Bu açıdan dersler bazında her derste aynı şekilde sınıf yönetimini uygulamıyoruz."

Ö13: "… Müzik dersi biraz daha gırgır, şamata geçiyor, çocuklara fazla sinirlenmiyorum, konuşmalarına izin veriyorum. Ama işte ana dersler olan Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi gibi çocuğun dinlemesi ve anlaması gereken derslerde biraz daha yönetimi farklı bir şekilde kullanıyoruz. Mesela Beden Eğitimi dersinde okul bahçesine çıkıyoruz. Çocuk fiziksel bir kazaya maruz kalabileceği için bir şey yaptırdığınız zaman çocuğu daha sert bir şekilde uyarmak zorunda kalıyorsun ki bunu uygulayabilsin. Sınıf içindeki etkinliklerde mesela gezip dolaşmalarına müsaade ediyorum.".

Sınıf öğretmenlerinin farklı derslerde kullandığı sınıf yönetimi becerilerinin farklı olduğunu belirten 2 sınıf öğretmeninin görüşleri incelendiğinde dersler arasında ayrım yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu görüşlerden biri aşağıda sunulmuştur:

Ö17: "… Matematik ve Türkçe dersine aynı ağırlığı veririm. … Resim, Müzik, Beden Eğitimi derslerine o kadar önem vermiyorum. … Dersler arasında böyle bir üvey evlat muamelesi yaptığımı söyleyebilirim. Resim dersini o kadar çok önemsemiyorum. Sınıfı yönetirken bir Matematik, Türkçe derslerinde sarf ettiğim çabayı Resim, Müzik, Beden Eğitimi derslerinde sarf etmem."

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde, dersin sınıfta veya başka bir yerde (bahçe, laboratuar vb.) işlenmesine, dersin veya konunun doğası gereği öğrencilerin aktif veya pasif olmaları gereken durumlara göre sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin farklılaştığı dikkat çekmektedir.

Dört sınıf öğretmeni (n=4) **sınıf öğretmenlerinin farklı derslerde kullandığı sınıf yönetimi becerilerinin aynı olduğu**na yönelik görüş ileri sürmüşlerdir. Bu görüşlerden dikkat çekenler şunlardır:

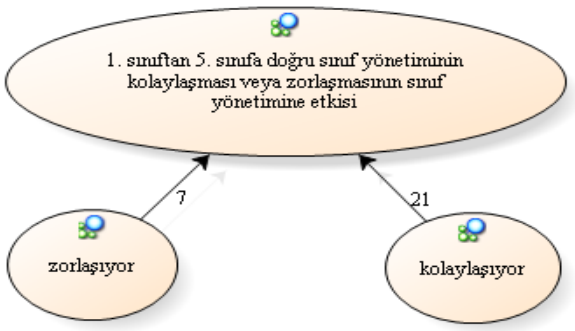
Ö1: "Genelde farklı derslerde aynı sınıf yönetimi yaklaşımlarını uyguluyoruz. Çünkü o sınıfın her dersine girdiğiniz için değişik bir yaklaşım yapmak biraz zor oluyor. Belki farklı sınıflara girilse o zaman her sınıfın seviyesine, durumuna göre değişiklik yapılabilir. …"

Ö7: "Dersler birbiriyle bağlantılı. Türkçe dersindeyken Matematik dersini veya Hayat Bilgisinde, Türkçe dersindeki bir konuyu hemen orada bağdaştırıyorsunuz. Matematikte ölçüler konusunda Atatürk'ün ölçülerde yaptığı inkılâpları söylüyorsunuz. Müzik dersinde şarkı öğretiyorsunuz, Atatürk'ün en çok sevdiği şarkı, hemen o esnada Atatürk'ü anlatıyoruz. Yani hiçbir ders birbirinden bağımsız değil. Yeri ve zamanı geldiğinde konular birbiriyle bağlantılı olarak işlendiği için sınıf yönetimi açısından farklılık yok."

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde, sınıf öğretmenleri hep aynı sınıfta derse girdikleri için, ilköğretimin I. kademesinde dersler arasında bağlantı kurularak dersler işlendiği için sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin aynı olduğu ileri sürülebilir.

Maarif Müfettişleri, Yardımcıları ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 1. Sınıftan Son Sınıfa Doğru Sınıf Yönetiminin Kolaylaşması veya Zorlaşmasının Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Bulgular

Bir sınıf öğretmeni hariç (n=22) görüşmeye katılanların tümü 1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin kolaylaşması veya zorlaşmasının sınıf yönetimine etkisine yönelik görüş belirtmişlerdir. Bu görüşlerin dağılımını gösteren model aşağıdadır:

Şekil 3: 1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin kolaylaşması veya zorlaşmasının sınıf yönetimine etkisi

Üç maarif müfettişi, 3 maarif müfettişi yardımcısı ve 15 sınıf öğretmeni (n=21) **1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin kolaylaştığına** yönelik görüş sunmuşlardır. Bu görüşlerden dikkat çekenler şunlardır:

MY1: "… Sınıf öğretmeni 1. sınıftan son sınıfa kadar aynı sınıfı okutuyorsa, sınıf kontrolünü sağlamışsa, bu durum son sınıfa geldiğinde daha da oturuyor. …"

MY2: "1. sınıf öğretmen ve öğrenci açısından yeni bir ortam. 1'den son sınıfa doğru gittikçe hem öğretmen hem öğrenci birbirlerini daha iyi tanıyor. Bu anlamda, sınıf yönetimi açısından 1., 2., 3. sınıfa göre 4. sınıfı yönetmek daha kolay."

Ö1: "1. sınıf en zor iş. Çünkü her öğrenci farklı aileden geliyor. Siz onu kendi istediğiniz potansiyele getirmeye çalışıyorsunuz. İlk sene bu şekilde geçiyor. 2. sene yeni yeni istediğiniz seviyeye geliyorlar. 3. sınıftan itibaren sizin istediğiniz davranışları yapmaya başlıyorlar. Onun için sınıf yönetimi özellikle 1. sınıfta daha zor son sınıfa doğru kolaylaşıyor."

Ö5: "… 1. sınıftaki çocuğun zeka düzeyi ile 4. sınıftaki çocuğun zeka düzeyi bir olmadığı için son sınıfa geldiğinde olayları idrak etmeye başlıyor ve ne yapması gerektiğinin daha çok farkına varıyor. Üst sınıflardaki çocukları yönetirken rahat ediyoruz. …"

Ö12: "… Üst sınıflara geçtikçe sınıf yönetimi kolaylaşıyor. Çünkü öğrenci öğretmenin nasıl davranacağını, öğretmen de öğrencinin nerede, nasıl davranacağını bildiği için üst sınıflarda sınıf yönetiminde fazla bir sıkıntı olmuyor. Çocuklar zaten nasıl davranılması gerektiğini artık öğrenmiş durumda oluyor. …"

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde, sınıf öğretmenleri ara sınıf almadan 1. sınıftan son sınıfa kadar aynı sınıfı okutmuşsa, zamanla öğretmen ve öğrenciler birbirlerini tanımışsa, öğrencilerin zamanla yaşı ve zekâ seviyeleri ilerlediği için ve öğrenciler ilk yıllara göre okulu, sınıfı ve onların kurallarını öğrendiği için 1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin kolaylaştığı söylenebilir.

Bir maarif müfettişi ve 6 sınıf öğretmeni (n=7) **1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin zorlaştığına** yönelik görüş ileri sürmüşlerdir. Bu görüşlerin bazıları şunlardır:

M1: "… Hitap ettiğimiz öğrencilerin yaşları da sınıf yönetiminde önemli. Çocukların yaşları ilerledikçe yönetim daha da zorlaşıyor. …"

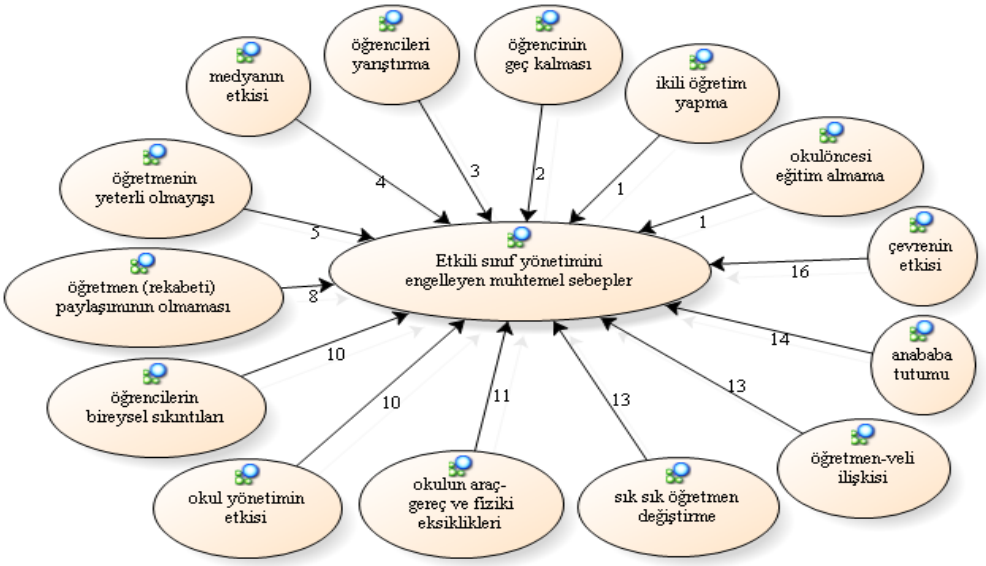
Ö8: "… Üst sınıflara doğru sınıfı yönetmek biraz daha zorluyor. Yukarıya doğru gittikçe sadece bir sınıf düzeni, dersi dinleme ile ilgili değil, çocuğun kişiliğinin gelişimi ile ilgili problemler de çıkıyor. Çünkü çocuklar büyüdükçe ilgi alanları fazlalaşıyor."

Ö14: "… İlk 3 sınıf daha rahat. 4. sınıfa doğru sınıf yönetimi zorlaşıyor, büyüme ve ergenlik çağının alt seviyesi olan bu dönemde bir asilik ve bunun getirdiği gerginlik çocuğa yansıyor. …"

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde, öğrencilerin yaşı ilerledikçe çeşitli kişisel, ergenlik öncesi problemleri ve ilgi alanları arttığı için 1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin zorlaştığı söylenebilir.

Maarif Müfettişleri, Yardımcıları ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Etkili Sınıf Yönetimini Engelleyen Muhtemel Sebeplere Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılanların tamamının (n=23) görüşlerine göre etkili sınıf yönetimini engelleyen muhtemel sebepler kendi içinde aşağıdaki gibi kategorik hale getirilmiştir. Bu görüşlerin dağılımını gösteren model aşağıda gösterilmiştir:

Şekil 4. *Etkili sınıf yönetimini engelleyen muhtemel sebepler*

Katılımcıların dikkat çeken görüşleri frekans sayıları fazla olandan az olana doğru aşağıda sunulmuştur:

1) Çevrenin etkisi (n=16),

Ö17: "… A okulunun eğitimi ile bizim okulun eğitimi bir olmaz. Bizim çevre şartlarımız, bu çevreden gelen çocuklara ailelerinin verebileceği şey sınırlıdır. … Bu çocuklarımızı A okuluna götürsek daha iyi olacak. Benim normal bir öğrencimi A okuluna götürsem bendekinden daha iyi olacak. Çünkü etkili bir sınıf yönetiminde ve öğrencinin başarılı olmasında bence çevre çok önemli. …"

2) Anne-baba tutumu (n=14),

Ö1: "… Aile okulu lüzumsuz görüyorsa öğrenci de lüzumsuz görüyor. Aile kavgacı, her şeye itiraz eden, diklenen bir yapıdaysa öğrenci de aynı şekilde oluyor. …"

Ö11: "… Aile çok önemli. Eğer ailede çocuk sınırsız yaşamışsa, sınıf da sınırsızlığını devam ettiriyor."

3) Öğretmen-veli ilişkisi (n=13),

Ö8: "… Veli toplantılarının son yarım saatinde veliyi bilinçlendirme çalışması yapıyorum. … Öğrenciden ne istiyorsam, velinin öğrenciye nasıl davranmasını istiyorsam bu konuda ders veriyorum. … Evde çocukların yanında yalan söylememelerini, argo konuşmamalarını, karar alırken çocuğun görüşünü almalarını, olumlu bir davranış sergilediği zaman ödüllendirmelerini, yanlış bir davranışında onu cezalandırmayıp, davranışın neden yanlış olduğunu ve bunun sonuçlarının ne olabileceğini çocuğa kabullendirmelerini istiyorum. Böyle yapınca çocuklarının daha başarılı olması için ellerinden geleni yapıyorlar. …"

4) Sık sık öğretmen değiştirme (n=13),

MY3: "Mesela 3. sınıfa kadar birkaç öğretmen, daha sonra başka bir öğretmen sınıfı okuttu diyelim. Çocuklar önceki öğretmenin kişisel özelliklerini, bilgi birikimini alarak bir sınıf kültürü oluşturuyor. Bu sınıf kültürü yeni gelen öğretmeninkine zıt olabilir. Dolayısıyla yeni gelen öğretmen çocuklarda yeni bir kültür oluşturmaya çalışacaktır. Çocuklarımız bu durumda ikileme düşebilir. … O yüzden 1. ve 4. sınıf arasında özellikle 1., 2., ve 3. sınıf arasında sınıf öğretmeni değiştirilmemeli. Bir öğretmen bir okula atandığında 3. sınıfı bitinceye kadar tayin isteyememeli. … Öğretmen değişimi olumsuz bir etki yaratır. …

önceki öğretmeni öğrencilere kötülememek lazım. Eğer öğrencinin kafasının içindeki idole saldırırsanız, size fazla sıcak bakmaz. …"

5) Okulun araç-gereç ve fiziki eksiklikleri (n=11),

Ö5: "…Okullar yapılırken boş alan oluşturulmalı, öğrenciler burada enerjilerini harcamalıdırlar. Oyun sahaları oluşturulabilir. Öğrenciler teneffüste enerjilerini attıkları zaman sınıfta daha rahat hareket edeceklerini düşünüyorum. Çünkü fiziksel olarak ihtiyaçlarını gideremeyen öğrenciler sınıf yönetimini olumsuz etkiliyor. …"

6) Okul yönetiminin etkisi (n=10),

Ö4: "İdareci çat kapı açıp giriyor sınıf içerisine. Şimdi bu şekilde olduğu zaman, öğretmen öğrenci üzerindeki etkisini yitirir. … Öğretmeni azarlarsa idareci, öğrenci onu duyarsa, o öğretmenin sınıftaki etkisi azalıyor. …"

7) Öğrencilerin bireysel sıkıntıları (n=10),

M3: "…bir öğrencinin sabahleyin kahvaltı yapmadan okula gelmesi, çocuk dışarıda üşümüşse veya aile içerisinde bir üzüntüsü varsa bu çocuğu olumsuz etkiliyor. Bunların hepsiyle başa çıkmak biraz zor olur. Derse başlamadan önce derse hazırlıklı olmaları bakımından öğretmen mutlaka bütün çocukları bireysel problemlerinden, engellerinden uzaklaştırması gerekiyor; ilgiyi konuya, kendi üzerine çekmesi gerekiyor. …"

8) Öğretmen (rekabeti) paylaşımının olmaması (n=8),

Ö8: "… Öğretmenler arasında eğer kıskançlık olayı varsa, 'Benim uyguladığımı başka öğretmen uygulamasın, benim elde ettiğim başarıyı o elde etmesin ya da benim eksiğimi o fark etmesin.' gibisinden bir takım olumsuz davranışlar varsa sınıf yönetimi deneyimlerinin paylaşımını olumsuz yönde etkiliyor. …"

9) Öğretmenin yeterli olmayışı (n=5),

Ö10: "Etkili sınıf yönetimini engelleyen unsurlar arasında öğretmenin sınıftaki öğrencilerin yapısını bilmeden sınıfı yönetmeye çalışması olabilir. … Yani öğretmenin tavrıyla, yeterliliği ile alakalı diye düşünüyorum."

10) Medyanın etkisi (n=4),

Ö5: "…İlk başlarda örnek aldığı kişiler çizgi filmlerden çıkıyor. İlerleyen zamanlarda örnek alınan kişi sayısı artıyor. Mesela televizyon dizilerinin karakterleri çocukların kendi kişilik yapısı etkiliyor. Bu dizi karakterlerini sınıfta canlandırmaya başlıyorlar ve sınıf yönetimi bundan olumsuz etkilenebiliyor. …"

11) Öğrencileri yarıştırma (n=3),

Ö11: "… Şu an eğitimde bir yarış tutmuş gidiyoruz. Burada hem öğrenci yıpranıyor, hem öğretmen yıpranıyor. Mesela okulumuzda bir yarış yapılıyor. Bazen öyle oluyor ki 'onun sınıfı 1. olmuş başka birinin sınıfı 2. olmuş' …"

12) Öğrencinin geç kalması (n=2),

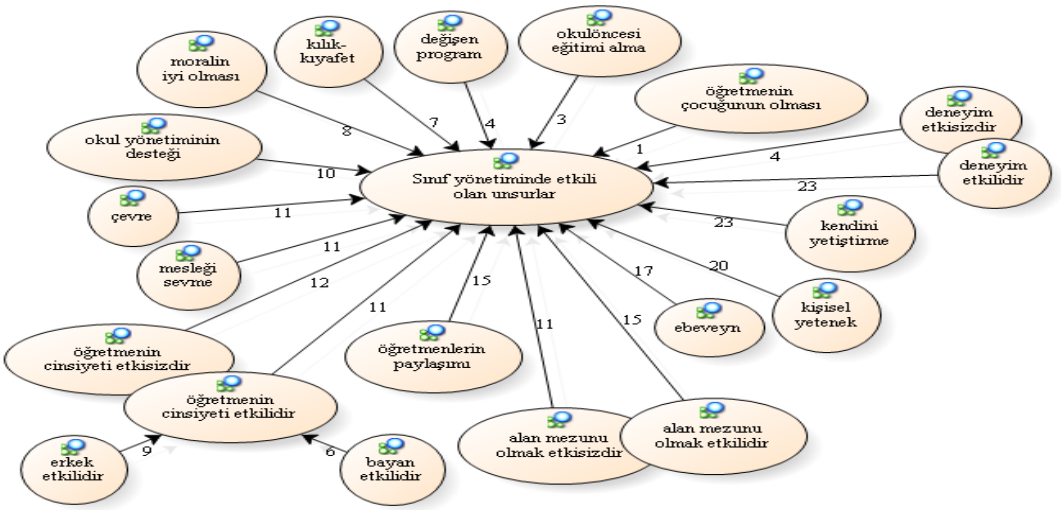
Ö12: "…Ders işliyorsunuz, öğrenciler derse motive olmuş, sınıfta bir etkileşim kurmuşsun. Dışarıdan gelen bir öğrenci bu ortamı bozuyor. …"

Bunların dışında etkili sınıf yönetimini engelleyen muhtemel nedenler; ikili öğretim yapma (n=1), okulöncesi eğitim almama (n=1)'dır.

Okulun araç-gereç ve fiziki eksiklikleri ve okul yönetiminin etkisi kapsamında öğretmenlerin sınıf ortamını değiştirebilmeleri, onların yaratıcı düşünme yeteneklerine ve yöneticilerin maddi ve manevi desteklerine bağlı (Gürsel, 2004) olduğundan yöneticiler sınıf öğretmenlerini yüreklendirici destekler sağlamalıdır.

Maarif Müfettişleri, Yardımcıları ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sınıf Yönetiminde Etkili Olan Unsurlara Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılanların tümünün (n=23) görüşlerine göre sınıf yönetiminde etkili olan unsurlar kendi içinde aşağıdaki gibi kategorik hale getirilmiştir. Bu görüşlerin dağılımını gösteren model aşağıda görülmektedir:

Şekil 5. *Sınıf yönetiminde etkili olan unsurlar*

Katılımcıların önemli görüşleri frekans sayıları fazla olandan az olana doğru aşağıda sunulmuştur:
1) Deneyim etkilidir (n=23); etkisizdir (n=4)

> *Ö12: "… Deneyimli öğretmenler nerede, ne yapması gerektiğini artık biliyor. Şimdi işin artık kurdu olmuşlar. Hangi öğrencinin nasıl tavır sergileyeceğini öğrencinin bakışlarından öğretmen sezinleyebiliyor ve ona göre çözüm yolları geliştiriyor ve o davranışın önüne geçiyor. …"*

Yukarıdaki görüşlerin aksine deneyimin sınıf yönetiminde etkili olmadığını belirtenler de vardır:

> *MY3: "…Aynı mahallede olan, ama sınıf yönetimi açısından farklı olan 2 okulun ikisinde de deneyimli öğretmenler çalışıyor. Aslında deneyim o kadar da önemli olmayabilir. 30 yıldır çalışıyordur bir öğretmen, otoriterdir, sınıfta 'gık' çıkmaz. Böyle bir sınıfta problem çıkmaz, çünkü kimse korkusundan bir şey yapamamıştır. Bu etkili bir sınıf yönetimi olmaz. …"*

2) Kendini yetiştirme (n=23),

> *M1: "… Öğretmenler kendilerini yetiştirebildiklerinde sınıf yönetimi noktasında başarılılar. Bilgi ve beceri yönüyle kendisini yetiştirmiş olan arkadaşlarımız sınıf yönetiminde daha az problem yaşıyorlar. …"*

3) Kişisel yetenek (n=20),

> *MY2: "…Bir sanatsal yönü de var öğretmenliğin. Aldığı eğitimi bu sanatsal boyutuyla harmanlayarak hem öğretime hem de sınıf yönetimine aktarması gerekiyor öğretmenin. … Ayrıca bunu daha çok kendi kişisel yeterliklerine, öğretmenliğe duyduğu bakış açısına, işe verdiği öneme yani tamamen kişisel yeterliklerine bağlıyorum. …"*

4) Ebeveyn (n=17),

Ö5: "… İyi aile eğitimi alan çocuklarda bir sorun yaşamıyoruz. Ama iyi aile eğitimi almayan; ailenin önderliği, rehberliği olmayan çocuklarda sınıf yönetiminde zorlanıyoruz. …"

Ö16: "… Sınıfı iyi yönetmek ve öğrenciyi kaliteli hale getirmek istiyorsak, bize düşen görev veliyi de yetiştirmektir, sadece öğrenci yetiştirmek yetmez."

5) Alan mezunu olmak etkilidir (n=15); etkisizdir (n=11),

M3 (Eğitim Yönetimi mezunu): : "…Sınıf öğretmenliği eğitimini almış öğretmenin başarılı olduğunu biz gözlüyoruz. Mutlaka öğretmenin sınıf öğretmenliği eğitiminden geçip sınıfa girmesi gerekiyor. …"

Ö8 (Ziraat Fakültesi mezunu): "…Sınıf öğretmenliğinden mezun olan bir öğretmen benim karşılaşacağım sorunları daha basit bir çabayla atlatabilir veya benim karşılaşacağım sorunlarla o hiç karşılaşmayabilir. O daha başarılı olabilir. Yani mezun olunan program çok önemlidir."

Ayrıca alan mezunu olmanın sınıf yönetiminde etkili olmadığını belirten katılımcılar da vardır:

Ö4 (Eğitim Yüksek Okulu mezunu): "… Ziraat mühendisliği mezunu olan arkadaşlarımız var. Sınıfları o kadar iyi ki, o kadar güzel sınıf yönetiyorlar ki. Benim oğlumun öğretmeni sınıf öğretmenliği mezunu değildi. Ama sınıf yönetiminde çok iyi bir öğretmendi. Ben yetiştirilen programdan olduğunu düşünmüyorum. …"

6) Öğretmenlerin paylaşımı (n=15),

MY3: "Alan dışından gelmiş bir öğretmene rehberliğe gittik. Yeni başlamış, ücretli öğretmen. 'Yazık oldu bu öğrencilere.' dedim. Sınıf öğretmeni olsa burayı halleder, bir yere getirir diye düşündük. Ayrıldık, dönem sonu oraya denetime gittik. Şaşırdık doğrusu öğretmen gönül vermiş. Öğrencilerin davranışında gözle görülür bir değişim var. 'Nasıl yaptın' dedim. 'Hocam çevremde öğretmenler var. Yapamadığım şeyleri aradım, sordum" dedi. … Bence öğretmen arkadaşlar için anahtar kelimeler bana göre sorması, paylaşması, paylaşımcı olmasıdır. …"

Ö5: "… Yeni mezun olmuş öğretmen yeni bilgilerle donanmıştır. Eski öğretmende tecrübe çoktur, ama yeni bilgiler yoktur. Ben bunların ikisinin birleştirilmesi taraftarıyım. Yani yeni öğretmen bilgisini eski öğretmenle, eski öğretmen de tecrübesini yeni öğretmenle paylaşırsa daha güzel olacağına inanıyorum."

7) Öğretmenin cinsiyeti etkisizdir (n=12); etkilidir (n=11) [kadın etkilidir (n=6), erkek etkilidir (n=9)]

M2 (erkek): "Öyle kadın öğretmen var ki sınıfını çok güzel yönetiyor veya öyle erkek öğretmen var ki çok güzel yönetiyor. Sınıf yönetiminin cinsiyetle alakası yok diye düşünüyorum. …"

Ö11 (kadın): "Erkek öğretmenle kadın öğretmenin arasında ben bir fark görmüyorum. … Sınıf yönetiminin erkeğiymiş, kadınıymış hiç fark etmez. Kim iyi çalışıyorsa öğretmen odur."

Yukarıdaki görüşlerin aksine erkek öğretmenlerin sınıf yönetiminde daha etkili (n=9) olduğunu belirten katılımcı görüşlerinin bazıları aşağıda sunulmuştur:

Ö10 (kadın): "… Dikkat ediyorum erkek öğretmenlerimizin bazen sınıf yönetiminde daha etkili olduğunu görüyorum. Ben bunu erkek öğretmenlerin herhalde birazcık öğrenciler üzerinde korku kullanmalarına bağlıyorum. …"

Ö14 (erkek): "… Öyle çevreler var ki yetişme tarzından dolayı kadın öğretmene olan saygı az, öğrenci kadını saymıyor, kadın öğretmenin kendisine bir şey söylemesini kabullenemiyor. …"

Ayrıca kadın öğretmenlerin sınıf yönetiminde daha etkili (n=6) olduğunu belirten katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

MY3 (erkek): "… Sınıf öğretmenliğinde sınıf yönetimi kadın işi diyorum ben. Yani 1.,2.,3. sınıfta özellikle tamamen kadın işi olduğunu düşünüyorum. Çünkü tolere sınırları daha geniş, erkekler biraz daha darlar. … Kadınlar öğrencilerine sabır gösteriyor. …"

Ö16 (kadın): "… Türk toplumunda erkeklerin yapısında babanın ağırlığı vardır. Anne daha şefkatlidir. Mesela dikkat edilirse kadın öğretmenlere çocuklar anne olarak yaklaşır, onları daha şefkatli görür. Hal ve hareketleri daha yumuşaktır. Ama erkekliğin yapısından herhalde erkek öğretmenlerde çok nadir görürsünüz bunu. …"

Tüm bu görüşlerden hareketle bir yerde kadın veya erkek cinsiyet rolüne verilen değer hangisinde yüksekse o cinsiyetteki öğretmenlerin sınıf yönetmesi daha etkilidir denilebilir.

8) Mesleği sevme (n=11),

M1: "…Öğretmenin mesleğini severek benimseyerek yapması, sınıf yönetimini olumlu etkiler. …"

Ö15: "… Öğretmenin mesleğini ve çocukları severek işini yapması gerekir. Sınıf yönetimi mesleği sevmekle başlayan bir şey. …"

9) Çevre (n=11),

M3: "… Her sınıfın ortamı ve çevresi farklıdır. O bakımdan bu sınıf yönetimini etkiliyor. … Eğer siz bu çevrede olup biten olayları sınıfa taşımadan, bağlantı kurmadan dersi işlerseniz öğretimde ve sınıf yönetiminde başarısız olursunuz. …"

Ö17: "… Etkili bir sınıf yönetimi çevreye de çok bağlıdır. … Öğrencinin bulunduğu okul çevresinin sosyal-kültürel durumu mutlaka etkiliyor bunu. …"

10) Okul yönetiminin desteği (n=10),

Ö8: "… Etkili sınıf yönetimini okul idaresinin tutumuyla da bağlantılıdır. … Okul idaresi öğretmeni motive etmeli. …"

11) Moralin iyi olması (n=8),

Ö15: "Öğretmen sorunlarını sınıfa yansıtmamalıdır. İlk önce öğretmenin moralinin iyi olması gerekir. … Morali bozuk öğretmen ders anlatmak istemez, sınıfı boşlar. Bu da sınıfı etkiler. Sınıf yönetimini elinde tutmak isteyen bir öğretmenin moralinin yüksek olması gerekir. …"

12) Kılık-kıyafet (n=7),

Ö14: "… Öğretmenin kılık-kıyafeti bile sınıfa, sınıf yönetimine yansıyor. … Öğretmen kılık-kıyafetine dikkat etmelidir. Çünkü tıraşsız bile sınıf yönetiminde etkilidir."

13) Değişen program (n=4),

MY2: "Genelde sınıflarda daha demokratik bir sınıf yönetimi anlayışının uygulandığını, öğrenciye daha önem verildiğini gözlemledik. Tabii ki bu değişen programdan kaynaklanıyor denilebilir. … Artık öğretmen bir rehber şeklinde ortamı düzenleyen, yönlendiren bir role sahip. Asıl yorulan, aktif olan öğrenci. …"

14) Okulöncesi eğitimi alma (n=3),

M2: "… Okul öncesi eğitimi almış çocukların ilköğretimde sınıfa uyumu daha kolay oluyor. … Sınıf, okul öncesi eğitim almış öğrencilerden oluşuyorsa öğretmenin işi daha kolay oluyor. Dolayısıyla öğretmenin sınıf yönetimini belirli bir oranda şekillendirmesi kolay oluyor. …"

15) Bu görüşlerin dışında sınıf yönetiminde etkili olan diğer unsur; öğretmenin çocuğunun olması (n=1)'dır.

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Görüşmeye katılanlar **kendi kendine geliştirilen etkili sınıf yönetimi becerilerine yönelik**; **öğrenciyi aktifleştirme** (n=11), **benzer veya farklı özellikteki öğrencileri beraber oturtma** (n=8), **kuralları belirleme-uygulama** (n=7), **öğrencinin zayıflıklarını bulup oradan olumlu yaklaşma** (n=6), **derse başlarken öğrencileri derse hazırlama** (n=5), **alternatif materyal**

kullanma (n=4), **bütün öğrencileri dikkate alma** (n=3), **başka öğretmene sınıfını gözlemletme** (n=3), **ders dışında öğrencilere vakit ayırma** (n=1) ve **problemlerde her iki tarafı dinleme** (n=1) ile ilgili olarak görüş belirtmişlerdir. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde öğrencilere sınıfı yönetme şansının verilmesi, öğrencilerin rahat bir biçimde derse katılımlarının sağlanması, pasif öğrencilerin aktifleştirilmesi, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre çeşitli etkinliklere katılmalarının sağlanması sınıf yönetimini etkili hale getirebilir. Ayrıca sosyo-ekonomik durumu kötü, az çalışan, dışlanan ve fiziksel eksikliği olan öğrencileri tam tersi özelliklere sahip öğrencilerle beraber oturmanın; söz almadan konuşma, derste aşırı aktif olma gibi benzer problemi olan öğrencileri beraber oturtmanın sınıf yönetimi açısından etkili olacağı sonucuna varılabilir. Yine sınıf kurallarının öğrencilerle beraber belirlenmesinin, kuralların anlaşılır bir mantıkla açıklanmasının ve kuralların olumlu şekilde ifade edilmesinin sınıf yönetiminde etkili olacağı sonucu çıkarılabilir. Buna göre arkadaş gruplarının bir arada oturtulması, onları derste istenmeyen davranışlara yöneltebileceğini göstermektedir. Farklı yaşam biçimi olan öğrencilerin de beraber oturmaları engellenmelidir. Bunu engellemek için öğretmen numara veya alfabe sırasına göre öğrencileri oturtabilir. Görme, işitme ve boy farklılıkları gibi durumlarda bu uygulanmamalıdır. Oturma yerini belirlemenin bir değişkeni de başarıdır. Başarısı düşük ve sözel-fiziksel eyleme yatkın öğrenciler öne oturtulabilir (Grubaugh ve Houston, 1990, akt. Celep, 2002). Başarısı düşük olan öğrencilerin arka sıralarda ve başarısı yüksek olanların ön sıralarda oturmasına izin verilmemeli, hatta en iyi sınıf oturma düzeni düşük ve yüksek başarılı öğrencileri karışık oturtmaktır (Celep, 2002). Öğrencileri aktifleştirme ile ilgili olarak; sınıfın öğrenciler tarafından temel yaşantı alanı olarak benimsenmesi sağlanırsa öğrenciler sınıfı temiz tutacaklardır. Sınıfın temiz tutulmasının öğrencilerin ortak sorumluluğu olarak görülmesi ve bu işin kontrolünün öğrencilere bırakılması (Koşar, 2005) öğrencileri aktifleştirecek ve onlarda sorumluluk bilinci oluşturacağından sınıf yönetimi de bundan olumlu etkileneceği düşünülmektedir.

Görüşmeye katılanların görüşlerine göre, **sınıf öğretmenlerinin farklı derslerde kullandığı sınıf yönetimi becerilerinin farklı** (n=18) veya **aynı olduğu**na (n=4) yönelik görüşler sunulmuştur. Sınıf öğretmenlerinin farklı derslerde kullandığı sınıf yönetimi becerilerinin farklı olduğunu belirtenler arasında **dersler arasında ayrım yapıldığı** (n=2) dikkat çekmiştir. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, dersin sınıfta ya da başka bir yerde (bahçe, laboratuar vb.) işlenmesine, dersin veya konunun doğası gereği öğrencilerin aktif ya da pasif olmaları gereken durumlara göre sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin farklılaştığı; sınıf öğretmenleri hep aynı sınıfta derse girdikleri için, ilköğretimin I. kademesinde dersler arasında bağlantı kurularak dersler işlendiği için sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin aynı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Görüşmeye katılanların görüşlerine göre, **1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin kolaylaştığına** (n=21) veya **zorlaştığına** (n=7) yönelik görüşler ileri sürülmüştür. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenleri ara sınıf almadan 1. sınıftan son sınıfa kadar aynı sınıfı okutmuşsa, zamanla öğretmen ve öğrenciler birbirlerini tanımışsa, öğrencilerin zamanla yaşı ve zekâ seviyeleri ilerlediği için ve öğrenciler ilk yıllara göre okulu, sınıfı ve onların kurallarını öğrendiği için 1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin kolaylaştığı; öğrencilerin yaşı ilerledikçe çeşitli kişisel, ergenlik öncesi problemleri ve ilgi alanları arttığı için 1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin zorlaştığı sonucu çıkarılabilir.

Katılımcı görüşlerine göre **etkili sınıf yönetimini engelleyen muhtemel sebepler**; **çevrenin etkisi** (n=16), **anne-baba tutumu** (n=14), **öğretmen-veli ilişkisi** (n=13), **sık sık öğretmen değiştirme** (n=13), **okulun araç-gereç ve fiziki eksiklikleri** (n=11), **okul yönetiminin etkisi** (n=10), **öğrencilerin bireysel sıkıntıları** (n=10), **öğretmen (rekabeti) paylaşımının olmaması** (n=8), **öğretmenin yeterli olmayışı** (n=5), **medyanın etkisi** (n=4), **öğrencileri yarıştırma** (n=3), **öğrencinin geç kalması** (n=2), **ikili öğretim yapma** (n=1) ve **okulöncesi eğitim almama** (n=1)'dır.

Katılımcı görüşlerine göre **sınıf yönetiminde etkili olan unsurlar:** 1) Deneyim etkilidir (n=23), deneyim etkisizdir (n=4); 2) Kendini yetiştirme (n=23); 3) Kişisel yetenek (n=20); 4) Ebeveyn (n=17); 5) Alan mezunu olmak etkilidir (n=15); alan mezunu olmak etkisizdir (n=11); 6)

Öğretmenlerin paylaşımı (n=15); 7) Öğretmenin cinsiyeti etkisizdir (n=12); öğretmenin cinsiyeti etkilidir (n=11) [bayan etkilidir (n=6), erkek etkilidir (n=9)]; 8) Mesleği sevme (n=11); 9) Çevre (n=11); 10) Okul yönetiminin desteği (n=10); 11) Moralin iyi olması (n=8); 12) Kılık-kıyafet (n=7); 13) Değişen program (n=4); 14) Okulöncesi eğitimi alma (n=3); 15) Öğretmenin çocuğunun olması (n=1)'dır.

Şahin ve Altunay (2011) öğretmenlerin cinsiyetlerine, öğretmenlik branşlarına ve kıdemlerine göre sınıf yönetimi davranışlarının etkilendiğini belirtmiştir. Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi performans ve yeterlikleri açısından bakıldığında bayan öğretmenler lehine (Ayar ve Arslan, 2008; Kars, 2007) anlamlı sonuç veren, ayrıca sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını (Kaya, 2008; Bila, 2006; Erkan, 2009) gösteren araştırmalar vardır. Tüm bu sonuçlara göre toplumda cinsiyetin türüne verilen değer bu sonuçları doğurmuş olabilir. Yani bir toplumda erkek cinsiyet rolü kadınlara göre daha değerli olarak algılanıyorsa, erkek öğretmenlerin sınıf yönetim becerileri bundan olumlu etkilenecekken kadın öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerinin bundan olumsuz etkileneceği söylenebilir. Bunun tam tersi de olabilir. Ama cinsiyet açısından böyle bir ayrım yoksa cinsiyet sınıf yönetiminde etkili olmayabilir. Mesleğini sevme açısından bu araştırmaya benzer şekilde sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi davranışlarının mesleği isteyerek seçenler lehine anlamlı sonuç veren (Topal, 2007) bir çalışmaya rastlanmıştır. Alan mezunu olup olmama açısından öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliklerinin mezun oldukları fakülteler açısından farklılaşmadığını (Kars, 2007; Topal, 2007; Kaya, 2008; Taflan, 2007; Erkan, 2009) gösteren çalışmalar vardır. Öğretmenlerinin sınıf yönetimi performans ve becerilerinin mesleki kıdem açısından farklılaşmadığını (Ayar ve Arslan, 2008; Denizel Güven ve Cevher, 2005; Kars, 2007; Topal, 2007; Kaya, 2008; Erkan, 2009) ve farklılaştığını (Korkut, 2009) gösteren, öğretmenlerin hizmet yılının etkili olduğunu belirten (Steinbeck, 1996) araştırmalar da vardır.

ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarında görüldüğü gibi eğitim fakültelerinde okutulan sınıf yönetimi dersinin gerçek sınıf ortamında karşılaşılacak durumlara göre uygulamaya yönelik işlenmesi sınıf öğretmeni adaylarının mezun olduklarında sınıf yönetimini etkili bir biçimde uygulamalarını sağlayacaktır. Ancak daha önceden eğitim fakültelerinde sınıf yönetimi dersi 2 saat uygulama ve 2 saat teorik olarak okutulmaktayken, yapılan son düzenleme ile 2 saat teorik olarak sınırlandırılmıştır. Araştırma bulgularına göre uygulamaya ağırlık verilmesi gerektiği dikkate alındığında sınıf yönetimi dersinin 2 saat olan uygulamasının tekrar işlerlik kazandırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Üniversitede sınıf yönetimi ile ilgili olarak; teori yanında uygulamaya ağırlık verilmesi, teorik eksikliklerin giderilmesi, öğretmen (adayı) seçimine dikkat edilmesi, sınıf yönetiminin gerçek hayatla uyumlu verilmesi, derslerin uzman kişilerce verilmesi, MEB ile üniversitelerin işbirliği içinde olması ve üniversitede hoca-öğrenci iletişimine önem verilmesi önerilebilir.

Sınıf öğretmenleri dersin özelliğine göre farklı derslerde farklı sınıf yönetimi becerilerini kullanmalıdırlar.

Sınıf öğretmenleri 1. sınıftan son sınıfa doğru sınıf yönetiminin kolaylaştığını belirtmişlerdir. Bu nedenle göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerine mümkün olduğunca üst sınıflardan görev verilmesi daha uygun olacaktır.

Etkili sınıf yönetimini engelleyen unsurları gidermek için; olumsuz çevre, anne-baba tutumu, öğretmen-veli ilişkisi giderilmelidir. Sık sık öğretmen değiştirilmemelidir. Öğrencilerin bireysel sıkıntıları, okulun araç-gereç ve fiziki eksiklikleri giderilmeli, medyanın ve okul yönetiminin olumsuz etkisi olumluya çevrilmelidir. Öğretmen rekabeti ortadan kaldırılarak öğretmen paylaşımının artırılması gerekmektedir. Öğretmenlerin yeterli hale getirilmesi, öğrencilerin yarıştırılmaması, öğrencilerin geç kalmasının önlenmesi, ikili öğretimden tekli öğretime geçilmesi ve okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması üzerinde düşünülmesi gereken noktalardır.

Sınıf yönetiminde etkili olabilmek için şunlar yapılabilir. Deneyimli sınıf öğretmenleri deneyimsiz olanlara yardım etmeli ve deneyimlerini paylaşmalı, sınıf öğretmenleri kendilerini yetiştirmeli, alan mezunu olan sınıf öğretmenlerine atamalarda öncelik verilmeli, okul yönetimi sınıf öğretmenlerine destek vermeli, öğretmenin moralini bozacak etkenler giderilmeli, öğretmenler kılık-kıyafetlerine dikkat etmeli, öğretmenlerin değişen programa uyum sağlayacağı etkinlikler yapılmalıdır.

MEB'in bu çalışma gibi sınıf yönetimi ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların sonuçlarını takip ederek sınıf öğretmenlerini ve eğitim müfettişlerini buna göre hizmet içi eğitimden geçirmesi, üniversitelerin de okullardaki sınıf yönetimi uygulamalarını takip edip sınıf öğretmenleri ve eğitim müfettişleri gibi eğitim çalışanlarından dönüt alması MEB-üniversite işbirliğini geliştirebileceği ve pratik ile uygulama arasındaki uyumsuzluğun ortadan kalkabileceği umulmaktadır.

KAYNAKLAR

Ayar, A. R. ve Arslan, R. (2008). İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin "sınıf yönetimi performansının" araştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *16*(2), Ekim, 335-344.

Aydın, A. (2004). *Sınıf yönetimi. (5. Baskı)*. Ankara: Tekağaç Eylül Yayıncılık.

Bila, M. (2006). *Özel ilköğretim okulu öğretmenleri ile devlet ilköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi yaklaşımlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Can, N. (2009). *Öğretmen liderliği*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Celep, C. (2002). *Sınıf yönetimi ve disiplini*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Çalık, T. (2009). Sınıf yönetimi ile ilgili temel kavramlar. L. Küçükahmet (Editör). *Sınıf yönetimi*. (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yay., (s. 1-16).

Çelik, V. (2008). *Sınıf yönetimi*. (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Denizel Güven, E. ve Cevher, F. N. (2005). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *2*(18), 71-92.

Erden, M. (2005). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Erkan, Z. N. (2009). *İlköğretimde görevli öğretmenlerin sınıf yönetimi anlayışları ile iş doyumları arasındaki ilişki (İstanbul ili Anadolu yakası örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi kuramsak ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gürsel, M. (2004). Olumlu öğrenmeye uygun bir ortam oluşturma. M. Gürsel, H. Sarı ve B. Dilmaç (Editörler). *Sınıf yönetimi***.** Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları, (s. 131-160).

Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (12. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kars, Y. E. (2007). *Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin kendi algılarına dayalı sınıf yönetimi yeterlikleri (Konak ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Karslı, M. D. (2004). *Yönetsel etkililik. (2.Baskı)*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Kaya, G. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliliklerine ilişkin yönetici, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.

Korkut, K. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ile sınıf yönetimi beceri algıları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.

Koşar, E. (2005). Olumlu öğrenmeye ilişkin ortam geliştirme. L. Küçükahmet (Editör). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*. (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, (s. 169-183).

McCaslin, M. and Good, T. L. (1992). Compliant cognition: the misalliance of management and instructional goals in current school reform. *Educational Researcher*, *21*(3), 4-17.

Özdemir, S. (2000). *Eğitimde örgütsel yenileşme*. (5. Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods. (Third Edition)*. California (USA): Sage Publications, Inc.

Steinbeck, S. H. (1996). *A descriptive case history of the relationship between teacher personality traits, pre-service education, and effective classroom management*. Degree of Doctor of Philosophy, Walden University.

Şahin, İ. ve Altunay, U. (2011). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Davranışı, *Elementary Education Online*, *10*(3), 905-918.

Taflan, A. (2007). *Öğretmen görüşleri ve öğrenci algısıyla sınıf yönetimi stratejilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Topal, T. (2007). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi davranışlarının karşılaştırılması ve öğrenci başarısı ile ilişkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.